

d) Elmélyítés.

e) A költemény újbóli elolvastatása.

III. Összefoglalás. a) A költemény tartalmának elmondatása.

b) Alkalmazás. Tudjátok mit, szerezzünk örömet édesanyánknak! Mit gondoltok, mivel szerezhethénk a legnagyobb örömet neki? Én megmondom! Tanuljátok meg szépen ezt a költeményt — és Anyák-napján reggel, egy szál virággal kezetekben, álljatok eléje s szívvel-lélekkel átérezve — mondjátok el szépen ezt a költeményt . . . s aztán, ha elmondtátok, — csokoljátok meg édesanyátok drága, értetek dolgozó, fáradó, ráncos kezét.

Olvasmánytárgyalás.

1940. május 1. hete.

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Adorján József: Édesanyám fekete ruhája
c. olvasmány tárgyalása.

Nevelési cél: Az édesanya iránti szeretet és hála elmélyítése.

I. Előkészítés. a) Érdeklődés-keltés. Milyen nap közeledik? Készülődünk-e az Anyák-napjára? Ki mivel s hogyan lepi meg édesanyját?

b) Célkitűzés. Olvastam egy nagyon szép történetet az édesanyáról, Adorján József írta. Szeretnétek, ha elolvasnám?

II. Tárgyalás. a) Az olvasmány bemutatása.

Édesanyám fekete ruhája.

Kicsi gyermek voltam, amikor elveszítettük édesapánkat. A nagy üveges kocsi elvitte otthonról és mikor kikísértük, végig a fő utcán, bizony nemigen hullott könny szememből, csak csodálattal és kíváncsisággal néztem a sok-sok idegen arcot. Nem tudtam, nem is éreztem, milyen nagy változás állott be akkor a mi kis életünkben, kit és mit vitt el az a nagy üveges kocsi a sok virág alatt.

Csak amikor már fölcseperedtem, akkor jöttem rá, hogy kis családjunk legerősebb támaszát veszítettük el benne.

Édesanyám attól kezdve állandóan fekete ruhában járt és mindig nagyon szomorú volt az arca. Ajakán nem fakadt vidám nótaszó és azon csodálkoztam legjobban, hogy nem örül a mi hangos, játékos, bohó örömünknek. Ha Pista öcsém vidáman hozzáfutott, nem kapta fel kacagó örömmel, hanem magához von-ta ölelő két karjával és a szeméből könny csordult ki.

Mi, apró emberkék, különösen azzal a fekete ruhával nem békültünk ki. Kálmán bátyám meg is kérdezte:

— Édesanyám, nincs már meg az a régi szép ruhája?

— Nincs, kis fiam.

— Akkor miért vette ezt a csúnyát?

Szomorú arca még bánatosabb lett és ismét könny fakadt azelőtt mindig vidám szeméből.

— Mert . . . — elfulladt a hangja a zokogástól.

Nem értettük ezt a fájdalmat, de mi is vele sírtunk. A mi szemünk hamar felszáradt, de az övében sokáig ott ragyogott még a fájdalom gyöngye.

Néhány év múlva eljött hozzánk Róza néni. Egy délután engem is behívtak magukhoz. Nem tudtam, mit akarnak, de elszorult a szívem, mert mindig volt valami, ami miatt féltem az ilyen behívásoktól.

Róza néni szólalt meg:

— Józsi, eljössz-e velem Gyöngyösre?

Felvidámultam, megkönnyebbültem.

— Vonaton megyünk?

— Azon. De sokáig ott maradsz, mert nálunk jársz majd iskolába. Eljössz?

— El — és már futottam kifelé. — Vidáman ujságoltam Kálmánnak, hogy Gyöngyösre megyek vonaton!

Hej, hogy sírtam volna, ha a jövőt takaró fátyol egy pillanatra fellebben, de így nem sírtam akkor sem, mikor az álomásra kikísértek. Hogy is sírtam volna! Vonaton utaztam, először életemben!

Mig az indulásra vártunk, édesanyám egyik kezét mindig szőszke fejemen tartotta. Azután szorosán magához ölelt, lehajolt hozzám, hosszan, sokszor megcsókolt.

— Fiam, . . . kis fiam . . . légy mindig jó és tanulj jól . . .

Hangja halk volt és könnye az arcomra perdült. Egy pillanatra az én kis szívemet is elöntötte a fájdalom s mikor már indultunk, visszafutottam hozzá és még egyszer magamhoz vontam édes arcát.

Aztán vittek a dübörgő kerekek.

Csillogó szemmel ültem az ablaknál, a szomorúság madara gyorsan kiröppent a szívemből. Idegen tájak vágattak el mellettem és ragyogott a szemem, úgy bámultam a napsütötte vidékre. Örültem az útnak, a megérkezésnek, az idegen városnak, a vidám unokatestvéreknek. Kacagás volt az egész napom.

Estére bizony nagyon elfáradtam. Bevezettek a fiúk szobájába, megmutatták az ágyamat. Levetköztem, letérdeltem az ágy elé és imádkoztam. Most is azzal fejeztem be az imádságot: »Adjon Isten jó éjszakát édesanyámnak, testvéreimnek, mindenkinek.« És önkéntelenül felálltam, indultam, hogy lefekvés előtt kezet csókoljak édesanyámnak. Abban a pillanatban lett világos előttem, hogy nincs mellettem, nincs velem, nem simogatja meg szőghajamat és nem csókolhatja álomra szemeimet. Nem tudom, mit éreztem, de kibuggyant ajkamon a zokogás és álomba sírtam magam.

Addig nem éreztem, hogy van édesanyám, természetes volt hogy velem, mellette vagyok. Most azonban mindig jobban-jobban hiányzott. A nappalok zajában csak elfelejtettem valahogyan. Az új város, az új iskola, a sok-sok új pajtás lefoglalta minden figyelmemet. De este mindig forró, égő fájdalom volt a szívemben, mikor imádkoztam:

— Adjon Isten jó éjszakát édesanyámnak . . .

Azután már nem sirtam, csak sokat, nagyon sokat gondoltam rá. Ugyan mit csinál? Gondol-e ő is rám?

Egész alakja úgy felelevenedett lelkemben, mintha mindig velem lett volna. Még a hangját is hallottam:

— Légy mindig jó, tanulj jól . . .

Ez a lelkemben felcsendülő hang irányította akkori kis életemet, minden cselekedetemet. Szelídebb, jobb lettem, mert ő akarta. Unokatestvéreimet úgy kellett virgácesal a könyv mellé kergetni, de én szó nélkül tanultam. Mert édesanyám mondta!

Este lefekvéskor, világosan láttam kedves arcát, csak hogy mindig szomorúnak, bánatosnak. Miért olyan szomorú? Miért olyan bánatos? És miért van mindig abban a csúnya fekete ruhában? Ha nekem pénzem volna, olyan szép ruhát vennék neki, mint amilyent régen hordott. Ha azt a ruhát felvenné, bizonyosan vidámabb lenne az arca is, nevetős az ajka. De — Istenem! — nekem nincs pénzem!

Az idő haladt. Az életem csendesen folyt. Tanulás, játék, azután megint tanulás, játék. Nem tudtam én, jól tanulok-e vagy nem, csak tanultam. Tanárain nem igen dicsérgettek, de nem is korholtak. Feleleteim után el-elhangzott egy »jól van«, de én nem azért tanultam, hanem azért, mert fülemben csengett édesanyám hangja.

Nagyon vártam az év végét, mert édesanyám megírta, hogy értem jön. Vidáman, örömmel gondoltam erre a napra, az évzáró ünnepély napjára, mert akkorra vártam édesanyám jöveletét. Csak az fájt, hogy nem mehettem ki elébe az állomásra, mert a vonat délelőtt 10 órakor érkezett. A mi ünnepélyünk akkor még nem fejeződött be és a bizonyítványt sem kaptuk meg.

Lázasan, türelmellenül vártam a mise végét. Az ünnepély, az igazgató úr beszéde nem érdekelt. (Talán most lép ki édesanyám a vonatból és én nem lehetek ott.) Még a jutalmak kiosztására sem figyeltem. Ugy tologattak előre a társaim, hogy átvegyem a borítékot, amelyben a nekem ajándékozott három arany volt.

Bizony, nagyon félszegen hajolhattam meg az áldott jó igazgató úr előtt, azt sem tudtam hirtelen, hol vagyok. A jó bizonyítványnak sem örültem, mert akkor már egész lelkem azzal volt telve, hogy pénzem van, — pénzem, sok! Viszem édesanyámnak. Vegyen rajta magának valamit. Mit is? Igen! A csúnya fekete ruha helyett egy szép, amilyet régen viselt.

Siettem haza, nagyon siettem.

— Édesanyám! . . .

Hozzáfutottam, öleltük, csókoltuk egymást. Még könnyezett a szeme, amikor a bizonyítványomat és a borítékot a kezébe fogta.

— Mi van ebben, fiam?

— Arany, három arany! Édesanyámnak adom, hogy a csunya fekete ruha helyett vegyen magának szépet, másikat! És legyen ezután mindig jókedvű!

Már mosolygott könnyező szeme, mikor hozzám hajolt, hogy megcsókoljon. És ez a mosoly drágább volt nekem a világ minden aranyánál.

b) Az olvasmány által keltett élmény megbeszélése.

c) Elmélyítés.

d) Az olvasmány tartalmának elmondása.

III. Összefoglalás. a) Az olvasmányt még egyszer elolvastatjuk (a jobb olvasókkal.)

b) Irjanak a saját édesanyjukról.

Vegytan.

1940. május 1. hete.

V. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A festőanyagok.

Nevelési cél: Az egyszerűbb festőanyagok megismerése.

Szemléltetés: A tanult festőanyagok.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A gyertyamártásról tanultak felújítása.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) A festőanyagok.

Régebben kelmefestésre csak olyan festékeket használtak, melyeket növényi és állati anyagokból állítottak elő. Ma azonban a festékek legnagyobb részét mesterségesen gyártják, leginkább a kőszénkátrány alkotórészeiből.

Tartós festőanyagok a növényekben rendszerint szintelen vegyületek alakjában találhatóak s ezekből készítik erjesztéssel a festékeket. Ilyenek:

b) Az **indigó** igen tartós kék festék. Ruhafestésre és másipapír készítésére használják. Kénsavas oldata a kékítő. Ma már leginkább a naftalinból állítják elő. Kínában és Indiában az indigócserje hajtásaiból készítik. A hajtásokat vízzel telt kádakban erjesztik, közben az indigó fölszabadul.

c) Az **alizerin** narancsvörös kristályos test. Nemcsak szövetfestésre, hanem tintagyártásra is használják. Régebben a festőbuzér gyökeréből készítették, ma a kőszénkátrány alkotórészeiből.

d) A **lakmusz** kék festék, melynek oldatát a savak vörösre festik, a lúgok pedig a megvörösített lakmuszt újra megkékítik. Egy tengeri zúzmóból készül.

e) A **kármin** piros festék; a kaktuszokon (Mexiko) élősködő börtetűből készítik. A vörös tintának ez a festőanyaga.